

Anne-Babaların Çocuk Edebiyatı Kavramına İlişkin Görüşleri (Çanakkale Örneği)

Esin Yağmur ŞAHİN* & Gamze ÇELİK** & Burcu ÇELİK***

Özet

Bu araştırmanın amacı; anne-babaların “çocuk edebiyatı” kavramına yönelik algularını tespit etmektir. 2011-2012 güz döneminde gerçekleştirilen bu araştırmada betimsel araştırma modellerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Çanakkale il merkezinde bulunan üç ilköğretim okulunun ikinci kademesinde öğrenim gören öğrencilerin velileri (n=118) oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından (2012) çocuk edebiyatı kavramına ilişkin literatür taranarak hazırlanmış olan anket kullanılmıştır. Velilerin çocuk edebiyatı kavramını algılamalarına yönelik alt boyutlar ile cinsiyete göre anlamlı farklılık olup olmadığı ve velilerin evlerinde kütüphaneye sahip olmaları ile çocuk edebiyatı kavramını algılamaları arasında farklılık olup olmadığına ilişkin bulgular t testi ile belirlenmiştir. Velilerin çocuk edebiyatı kavramını algılamalarına yönelik alt boyutlar ile aylık gelirleri, çocuklarının yılda okuduğu kitap sayısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı varyans analizi ile belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, anne- babaların çocuk edebiyatı kavramına ilişkin algularına yönelik alt boyutlar ile cinsiyetleri, aylık gelir durumları ve evlerinde kütüphane bulunup bulunmaması konusunda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Çocukları bir yılda 21 ve üstü sayıda kitap okuyan anne-babaların çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin algı düzeyleri ile çocuklarıyla okuma ile ilgili paylaşımlarına ilişkin düzeyleri arasında ise anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Anne-baba, Okuma Alışkanlığı

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi; esinsahin25@gmail.com.

** Arş. Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi; gamzecelik@gmail.com.

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi; burcucelik31@gmail.com.

The Beliefs Of Parents On The Children Litterature (Çanakkale Sampling)

Abstract

The aim of this study is to determine the perceptions of parents towards children literature. Carried out in fall semester of 2011-2012 academic years, this study adopted correlational survey approach within descriptive research methods. The sampling of the research consists of 118 parents of whom the children studying in the second part of the elementary school situated in Çanakkale city center. As a data collecting tool, a questionnaire was developed by the researcher (2012), which was prepared by a rigorous literature reviewing process. The differences between the gender and perceived level of parents towards children literature, and those of having a home library and perception of children literature were determined by t-test. The sub-dimensions of perception level of parents towards children literature and salary, and book count read per year were determined by variance analysis. As a result, it was not found any meaningful difference between gender-salary-home-library and sub-dimensions related to perception level of parents towards children literature. However, it was found a meaningful difference between structural perception level of parents towards children literature of whom the children read at least 21 books per year, and their sharing with children related to lecture.

Keywords: Children literature, Parents, Reading habitude

Giriş

Dil edinimine anne karnında başlayan çocuk, dil yeteneğine sahip olarak dünyaya geldiğinde, önce ailesinden, sonra çevresinden ve daha sonra da öğretmenlerinden dil eğitimi almaya başlamaktadır. Aile, çocuğun her yönden sağlıklı gelişimi için ne kadar önemliyse çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında da anne- babanın çocuğa örnek olması o kadar önemlidir. Anne-babanın çocuğuna hediye olarak aldığı bir kitap, evde ve çocuk odasında oluşturulan- küçük de olsa- bir kütüphane, çocuğun okumaya olan tutumunda olumlu değişiklikler sağlayacaktır. Çocuğa okuması için gerek anne-babalarca gerekse öğretmenlerce hediye ya da tavsiye edilen kitapların çocuğun yaşına ve ilgi alanlarına hitap eden türden olmasına dikkat edilmelidir.

Çocuk edebiyatı kavramını açıklayabilmek için öncelikle “edebiyat” sözcüğünün anlamı üzerinde durmak gerekmektedir. Edebiyat; “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla biçimlendirilmesi sanatı, yazın.” olarak tanımlanmaktadır¹. Çocuk edebiyatının anlaşılması için “çocuk” kavramının da açıklanması gerekmektedir.

---

1 TDK (1998). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s.670.

Yaşamımızın her anında yer alan, bulunduğu ortama neşe ve canlılık katan “çocuk” kavramı farklı şekillerde tanımlanmıştır: “Çocuk yetişkinin küçük bir örneği değil, kendine özgü bir dünyası, düşünme biçimi ve algılamaları olan insandır². Çocuğun gelişimi, bebeklik çağı ile ergenlik dönemi arasındaki gelişim devresi olarak düşünüldüğü zaman, bu evrelerin birbiriyle ilgili olan bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişim olmak üzere üç bölümde incelendiği görülmektedir. Bu dönemlerin her birinde çocuğun hareketleri, ilgisi ve düşünce yeteneği gelişmektedir³. Bazı araştırmacılar, çocuk edebiyatını tanımlayarak hiçbir yere varılamayacağını düşünmektedirler. Bir tanım yapılmasının onun sadece kalın çizgilerini belirleyebileceğini ileri sürmektedirler. Ancak yine de bir tanımla yapılacak olursa çocuk edebiyatı; çocuklar adına büyükler tarafından yaratılmış, çocukların hayal, duygu ve düşüncelerine hitap eden, çocuksu bir dille yazılan sözlü ve yazılı eserlerdir.⁴

Çocukları okuma eylemiyle tanıştıran genellikle öğretmenler olsa da en az onlar kadar kitaplarla tanışmalarına öncülük edenler anne-babalarıdır. Çocuklar ailede okuyan ve kitaplara ilgi duymalarını sağlayan anne-babalar oldukça okuma alışkanlığı kazanma konusunda daha olumlu bir bakış açısına sahip olacaklardır. Çocuğun hayatında okuduğu ve izlediği klasik edebiyat eserleri, çocuğun bütün hayatını etkileyebilmektedir. Anne ve babalar, bu eserlerin takip edilmesinde teşvik edici olmalıdır. Çocuk okuma alışkanlığını küçük yaşta kazanmazsa, sonradan bu alışkanlığı kazanması daha güç olmaktadır.

Çocuk edebiyatı üzerinde çokça tartışılmış, gerekli olup olmadığı üzerinde düşünülmüştür. “Edebiyatın çocuklar için ne faydası olabilir?” sorusunun cevabı arandığında, çocuk edebiyatının pek çok yönden çocukların zihinsel ve ahlâki gelişimlerini etkilediği görülecektir. Okudukça, başka dünyaları tanıyan ve yeni bilgiler edinen çocukların hayal güçleri de zenginleşmektedir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuklara ulaşması ancak veliler ve öğretmenler aracılığıyla olmaktadır; ancak velilerin ve öğretmenlerin yaş grupları ve kültür seviyelerine göre çocuklara hitap edecek olan yayınların seçiminde bilgili olmadıkları ve titiz davranmadıkları görülmektedir. Bu nedenle, konuyla ilgili olarak veli ve öğretmen eğitimi de büyük önem taşımaktadır. Çocukların okumaya ilgisi, her zaman gözlemledikleri ve örnek aldıkları anne-babalarının da kitap okumasıyla artar. Elbette çocuk, yaşının verdiği heyecan ve enerjiyle oyun oynamaktan daha büyük haz almaktadır. Bu yaşlarda aslında hemen hemen hiçbir çocuğun kitap okumayı çok sevdiği görülmez. Bu isteksizliği ortadan kaldırmanın yolu, okumanın da eğlenceli hale getirilmesidir. Anne-babalar, çocuklarıyla

2 Nas, Recep, Örneklerle Çocuk Edebiyatı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa 2002, s.7.

3 Güleriyüz, Hasan, Yaratıcı Çocuk Edebiyatı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2002, ss.5-18.

4 Nas, a.g.e.,ss.3-5, Oğuzkan,ss.3-5, Ferhan, Çocuk Edebiyatı, Anı Yayınları, Ankara 2006,ss.1-13, Yalçın, Alemdar ve Aytaş, Gıyaseddin, Çocuk Edebiyatı, Akçağ Yayınları, Ankara 2005,ss.14-18.

kitap okumaya zaman ayırmalı ve onlara bu konuda da örnek olmalıdır⁵. Dolayısıyla *anne-babaların çocuk edebiyatı hakkındaki görüşleri*, aslında çocuğun okumaya ve kitaba karşı tutumunu da yakından etkileyecektir.

Araştırmanın temel amacı; *anne-babaların “çocuk edebiyatı” kavramı hakkındaki görüşlerini belirlemektir*. Araştırmada bu temel amaca bağlı olarak belirlenen şu alt problemlerin de cevabı aranmıştır:

1. Anne-babaların cinsiyetleri ile çocuk edebiyatı kavramı algısına ilişkin alt boyutlar arasında fark var mıdır?
2. Anne-babaların aylık gelir durumları ile çocuk edebiyatı kavramı algısına ilişkin alt boyutlar arasında fark var mıdır?
3. Anne-babaların evlerinde kütüphane sahibi olmaları ile çocuk edebiyatı kavramı algısına ilişkin alt boyutlar arasında farklılık var mıdır?
4. Anne-babaların çocuklarının bir yılda okuduğu kitap sayısı ile çocuk edebiyatı kavramı algısına ilişkin alt boyutlar arasında farklılık var mıdır?

1. Yöntem

Araştırmada betimsel araştırma modellerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Karasar tarama modelinde; var olan bir durumun değiştirilmeden olduğu gibi aktarıldığını belirtmiştir. Araştırmacı, araştırma konusunu üzerinde müdahalede bulunmadan gözlemler yapar ve bunları aktarır. Araştırma İlişkisel Tarama Modeline göre yapılmıştır. Bu model; iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ya da derecesi hakkında bilgi sahibi olmayı amaçlayan araştırma modelidir⁶.

2011-2012 güz döneminde yapılan araştırmanın örneklemini Çanakkale il merkezinde bulunan üç ortaokulda okuyan öğrencilerin ebeveynleri (n=118) oluşturmuştur. Bu üç okulda araştırmayı yapmamızın nedeni; velilere ulaşmadaki zorluklardır. Üç farklı okulda araştırma yaparak katılımcı sayısının yeterliliği sağlanabilmiştir. Ayrıca bu üç okul benzer sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilere sahiptir. Örneklemle ilgili detaylı bilgiler, bulgular ve yorumlar bölümünde Tablo 1 aracılığıyla verilmiştir.

---

5 Çıkla, Selçuk, “Tanzimattan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler”, Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı). Yıl :9, Sayı: 104-105, (2005), ss.89-107.

6 Karasar, Niyazi, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2012,ss.77-81.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından (2012) çocuk edebiyatı kavramına ilişkin alanyazın taranarak hazırlanmış olan “Anne-Babanın Çocuk Edebiyatı Kavramını Algılama Anketi” uygulanmıştır. Anket 2 bölümden oluşmaktadır. 1. Bölüm *Kişisel Bilgiler Formu*’dur. Toplam 12 maddeden oluşan bu bölüm, katılımcıların kişisel bilgilerini tespit etmek ve araştırmanın alt problemlerine veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. 2. Bölüm “*Çocuk Edebiyatı Kavramı Algısının Belirlenmesi*”yle ilgili 5’li likert tipi (Hiç Bir Zaman, Nadiren, Bazen, Genellikle, Her Zaman) toplam 45 maddeden oluşmaktadır. Yapılan analizlerde anketin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,95 olarak tespit edilmiştir. Uygulamaya başlamadan önce uzman görüşleri alınmış, gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra hazırlanan anket örnekleme uygulanmıştır. Anketin alt boyutları, “Bıçimsel Özelliklere İlişkin Algı Düzeyleri, Çocuk Edebiyatı Kavramı ile İlgili Düşünce Düzeyleri, Çocuklarıyla Okuma ile İlgili Paylaşımlarına İlişkin Düzeyleri, Çocuklara Okumanın Kazandırdıklarına İlişkin Algı Düzeyleri” şeklinde dörde ayrılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışma sonucunda elde edilen veriler SPSS 15 paket programından faydalanılarak değerlendirilmiştir. Cinsiyete göre anlamlılık ve velilerin evlerinde kütüphaneye sahip olmaları ile çocuk edebiyatı kavramını algılamaları alt boyutları arasında farklılık olup olmadığına ilişkin bulgular t testi ile ortaya konmuş ve velilerin çocuk edebiyatı kavramını algılamalarına yönelik alt boyutlar ile aylık gelirleri, çocuklarının yılda okuduğu kitap sayısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ANOVA F testi ile tespit edilmiştir. Analiz sonuçları değerlendirilirken verilerin yorumlanmasında $p < 0,05$ olarak görüldüğünde gruplar arasında anlamlı bir fark olduğuna yönelik değerlendirme yapılmıştır. Katılımcıların maddelere vermiş oldukları cevapların ortalamaları değerlendirilirken 1,00-1,79 arasındaki puanlar hiçbir zaman, 1,80-2,59 nadiren, 2,60-3,39 bazen, 3,40-4,19 genellikle ve 4,20-5,00 her zaman olarak derecelendirilmiştir ve daha sonra da yorumlanmıştır.

2. Bulgular ve Yorum

Tablo 1: Katılımcı Profili

<i>Cinsiyet</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Erkek	52	44,1
Kadın	66	55,9
<i>Eğitim Durumu</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç Okumadım	2	1,7
İlkokul	83	70,3
Ortaokul	18	15,3
Lise	11	9,3
Ön Lisans	1	,8
Lisans	3	2,5
<i>Aylık Gelir Durumu</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
0-600	54	45,8
600-1000	47	39,8
1000-1500	17	14,4
<i>Evde Kütüphanesi Olanlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Evet	11	9,3
Hayır	107	90,7
<i>Yılda Okuduğu Kitap Sayısı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	54	45,8
6-10	47	39,8
11-15	6	5,1
16-20	4	3,4
21 ve üstü	7	5,9
Toplam	118	100
<i>Çocuğun Yılda Okuduğu Kitap Sayısı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	2	1,7
6-10	15	12,7
11-15	35	29,7
16-20	15	12,7
21 ve üstü	51	43,2
<i>Evde İnternet Bağlantılı Bilgisayarı Olanlar</i>	<i>%</i>	<i>%</i>
Evet	35	29,7
Hayır	83	70,3

Tablo 1'e bakıldığında araştırmaya katılanların %44,1'i erkek, % 55,9'u kadındır. % 70,3'lük oranla ilkokul mezunu olan anne-babaların sayısı çoğunluktadır. % 15,3'lük oranda ortaokul mezunu anne-babaların olduğu görülmüştür. Bu durum araştırmamıza katılmış olan katılımcıların eğitim seviyesinin düşük olduğunu göstermektedir. Aylık gelir durumuna bakıldığında katılımcıların % 45,8'i 0-600 TL arasında gelire sahiptir. Bu durum katılımcıların çoğunluğunun gelir seviyelerinin düşük olduğunu göstermektedir. % 39,8'i ise 600-1000 TL arasında gelire sahiptir. Katılımcıların %90,7'sinin evinde kütüphanesi bulunmamaktadır. Bu durum dikkat çekicidir. Anne-babaların çoğunluğu evlerinde kütüphane oluşturmamıştır. %9,3 katılımcı evinde kütüphane oluşturmuştur, ancak bu çok yetersiz bir sayıdır. Anne-babaların %45, 8'i hiç kitap okumamaktadır. Bu sayı katılımcıların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Çoğu velinin bir yıl boyunca hiç kitap okumuyor olması, bu konunun önemi konusunda bilgilendirilmeleri gerektiğini düşündürmektedir. % 39,8'i ise yıl boyunca 6-10 arasında kitap okuduklarını belirtmiştir. Anne-babaların gözlemlerine göre çocuklarının %43,2'si yıl boyunca 21 ve üstü sayıda kitap okumaktadır. Bu sayı oldukça yüksektir. Çocukların % 29,7'si ise yılda 11-15 aralığında kitap okumaktadır. Ailelerden evinde internet bağlı bilgisayar olmayanlar % 70,3 iken, bilgisayarlı olanlar % 29,7'lik orana sahiptir. Bu durum ailelerin çoğunluğunun bilgisayara sahip olmadıklarını ve internetten yararlanamadıklarını göstermektedir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 2: Anne-Babaların Cinsiyetleri İle Çocuk Edebiyatı Kavramı Algısına İlişkin Alt Boyutlar Arasında Farklılık Olup Olmadığına İlişkin Bulgular:

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Biçimsel Özelliklere İlişkin Algı Düzeyleri	Kadın	66	3,80	1,13	116	,086	,93
	Erkek	52	3,82	1,04			
Çocuk Edebiyatı Kavramı ile İlgili Düşünce Düzeyleri	Kadın	66	3,27	,74	116	,62	,53
	Erkek	52	3,18	,76			
Çocuklarıyla Okuma ile İlgili Paylaşımına İlişkin Düzeyleri	Kadın	66	3,54	,85	116	,84	,40
	Erkek	52	3,40	,88			
Çocuklara Okumanın Kazandırdıklarına İlişkin Algı Düzeyleri	Kadın	66	4,22	,96	116	1,03	,30
	Erkek	52	4,02	1,08			

Tablo 2 incelendiği zaman, anne-babaların *çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin algı düzeyleri* ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [t(116)=,086,p>,05]. Annelerin, çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin algı puanlarının ortalaması 3,80 iken, babaların bu konuya ilişkin algı ortalamaları 3.82'dir. Görüldüğü gibi kadın ve erkeklerin çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin algı düzeyleri birbirine yakındır.

Anne-babaların *çocuk edebiyatı kavramıyla ilgili düşünce düzeyleri* ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [t(116)=,62,p>,05]. Kadın katılımcıların çocuk edebiyatı kavramı ile ilgili düşünce düzeylerine ilişkin algı ortalamaları 3,27 iken, erkek katılımcıların algı ortalamaları 3,18'dir. Araştırmaya katılan anne-babaların çocuk edebiyatı konusunda genel olarak yüksek düzeyde bilgiye sahip oldukları gözlemlenmiştir. Kadın ve erkekler arasında, çocuk edebiyatı kavramı ile ilgili düşünce düzeyleri açısından büyük bir farklılık görülmemektedir.

Anne-babaların *çocuklarıyla okuma ile ilgili paylaşımlarına ilişkin düzeyleri* ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir [t(116)=1,03, p>,05]. Kadın katılımcıların çocuklarının okumaya ilgilerini artırmak için onlarla birlikte yapmaya çalıştıkları ve bu konuya ilişkin düzeylerinin ortalaması ,85 iken, erkek katılımcıların ortalaması ,88'dir. Anne ve babaların çocuklarıyla birlikte kitap okumak, onlara masal, tekerleme, hikâye anlatmak gibi konularda benzer algıya sahip oldukları şeklinde yorum yapılabilir.

Son olarak anne-babaların *çocuklara okumanın kazandırdıklarına ilişkin algı düzeyleri* ile cinsiyetleri arasında da anlamlı bir farklılık yoktur [t(159)=1,01, p>,05]. Buna göre; kadın katılımcıların çocuklara okumanın kazandırdıklarına ilişkin algı düzeylerinin ortalaması 4,22 iken, erkek katılımcıların bu konudaki ortalamaları 4,02'dir. Görüldüğü gibi anne babaların çocuklara okumanın kazandırdığı yararlar konusundaki görüşlerinde cinsiyete göre bir farklılık yoktur. Benzer şekilde çocuklarının geleceği için okumanın onlara faydası dokunacağını düşünmektedirler.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 3: Anne-Babaların Aylık Gelir Durumları İle Çocuk Edebiyatı Kavramı Algısına İlişkin Alt Boyutlar Arasında Farklılık Olup Olmadığına İlişkin Bulgular:

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Biçimsel Özelliklere İlişkin Algı Düzeyleri	Gruplar arası	4,94	2	2,47	2,109	,12
	Gruplar içi	134,88	115	1,17		
	Toplam	139,83	117			
Çocuk Edebiyatı Kavramı ile İlgili Düşünce Düzeyleri	Gruplar arası	,88	2	,44	,786	,45
	Gruplar içi	64,94	115	,56		
	Toplam	65,83	117			
Çocuklarıyla Okuma ile İlgili Paylaşımlarına İlişkin Düzeyleri	Gruplar arası	,22	2	,114	,148	,86
	Gruplar içi	88,21	115	,767		
	Toplam	88,44	117			
Çocuklara Okumanın Kazandırdıklarına İlişkin Algı Düzeyleri	Gruplar arası	4,71	2	2,35	2,31	,10
	Gruplar içi	116,99	115	1,01		
	Toplam	121,70	117			

* $p < .05$

Tablo 3'e göre; anne-babaların *çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin algı düzeyleri* ile aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir [$F(2-115)=2,10, p>,05$]. Buna göre, anne-babaların aylık gelir durumlarının çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin düşüncelerini etkilemediğini söylemek mümkündür.

Anne-babaların *çocuk edebiyatı kavramıyla ilgili düşünce düzeyleri* ile aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$F(2-115)= ,786, p>,05$]. Anne-babaların kazançları, çocuk edebiyatıyla ilgilenmelerini ve çocuklarını çocuk edebiyatına yönlendirmelerini olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilememektedir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan katılımcılarla yüksek olan katılımcıların düşünceleri arasında herhangi bir farklılık görülmemiştir.

Araştırmaya katılanların *çocuklarıyla okuma ile ilgili paylaşımlarına ilişkin düzeyleri* ile aylık gelir durumları arasında anlamlı bir ilişki yoktur [$F(2-115)=,148$, $p>,05$]. Buna göre, anne-babaların çocuğuna masal, hikâye anlatması, ninni söylemesi, birlikte kitap okuması gibi konularda maddi durumlarının iyi olup olmamasının bir etkisi yoktur.

Son olarak katılımcıların *çocuklara okumanın kazandırdıklarına ilişkin algı düzeyleri* ile aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$F(2-115)=2,10$, $p>,05$]. Anne-babaların gelir düzeylerinin düşük ya da yüksek olması, onların okumanın faydalı ve zararlı yönleri konusundaki düşünceleri üzerinde bir etkiye sahip değildir şeklinde yorum yapılabilir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4: Anne-Babaların Evlerinde Kütüphane Sahibi Olmaları İle Çocuk Edebiyatı Kavramı Algısına İlişkin Alt Boyutlar Arasında Farklılık Olup Olmadığına İlişkin Bulgular:

Alt Boyutlar	Kütüphane	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Biçimsel Özelliklere İlişkin Algı Düzeyleri	Evet	11	3,50	,97	116	,97	,33
	Hayır	107	3,84	1,10			
Çocuk Edebiyatı Kavramı ile İlgili Düşünce Düzeyleri	Evet	11	3,31	,69	116	,36	,71
	Hayır	107	3,22	,75			
Çocuklarıyla Okuma ile İlgili Paylaşımlarına İlişkin Düzeyleri	Evet	11	3,45	1,00	116	,10	,91
	Hayır	107	3,48	,85			
Çocuklara Okumanın Kazandırdıklarına İlişkin Algı Düzeyleri	Evet	11	3,82	1,42	116	1,04	,29
	Hayır	107	4,16	,97			

Tablo 4'e bakıldığında, anne-babaların *çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin algı düzeyleri* ile evlerinde kütüphane bulunup bulunmaması arasında anlamlı bir farklılık yoktur [$t(116)=,97$, $p>,05$]. Buna göre anne-babaların evlerinde kütüphane bulunup bulunmaması, onların çocuk kitaplarının biçimsel özellikleriyle ilgili algılarını olumlu ya da olumsuz şekilde etkilememektedir. Kütüphanesi bulunanlarla bulunmayanların bu konudaki görüş ve düşünceleri benzer yöndedir. Üstelik kütüphanesi olmayan anne-babaların sayısının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, ailelerin evlerinde kütüphane oluşturmaya özen göstermeleri gerektiğini düşündür-

mektedir. Çocuklar, okuma sevgisini ilk olarak ailede kazandıkları için, bu şekilde onların okumaya ilgisi artabilecektir.

Anne-babaların *çocuk edebiyatı kavramıyla ilgili düşünce düzeyleri* ile evlerinde kütüphane bulunup bulunmaması arasında anlamlı bir farklılık yoktur [$t(116)=-,36, p>,05$]. Anne-babaların çocuk edebiyatı kavramına karşı düşüncelerini ve ilgilerini, evlerinde kütüphane bulunup bulunmamasının etkilemiyor olduğu şekilde yorum yapmak mümkündür.

Katılımcıların *çocuklarıyla okuma ile ilgili paylaşımlarına ilişkin düzeyleri* ile evlerinde kütüphane bulunup bulunmaması arasında da anlamlı bir farklılık yoktur [$t(116)=-,10, p>,05$]. Buna göre, evinde kütüphane bulunan katılımcılarla bulunmayanların, çocuklarıyla okuma ile ilgili paylaşımlarının benzer şekilde olduğu düşünülebilir.

Anne-babaların çocuklara okumanın kazandırdıklarına ilişkin algı düzeyleri ile evlerinde kütüphane bulunup bulunmaması arasında anlamlı bir farklılık yoktur [$t(116)=1,04, p>,05$]. Katılımcılardan kütüphanesi olanlarla olmayanların çocuklara okumanın kazandırdıklarına ilişkin algı düzeylerinin benzer şekilde olduğu görülmüştür. Bu durum kütüphane oluşturan anne-babaların okumanın kazandırdıkları konusundaki düşünceleri ile kütüphane oluşturmayan anne-babaların düşüncelerinin arasında belirgin bir farklılık olmadığına işaret etmektedir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 5: Anne-Babaların Çocuklarının Yılda Okuduğu Kitap Sayısı İle Çocuk Edebiyatı Kavramı Algısına İlişkin Alt Boyutlar Arasında Farklılık Olup Olmadığına İlişkin Bulgular:

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Biçimsel Özelliklere İlişkin Algı Düzeyleri	Gruplar arası	11,65	4	2,91	2,56	,04*
	Gruplar içi	128,17	113	1,134		
	Toplam	139,83	117			
Çocuk Edebiyatı Kavramı ile İlgili Düşünce Düzeyleri	Gruplar arası	4,23	4	1,05	1,94	,10
	Gruplar içi	61,60	113	,54		
	Toplam	65,83	117			

Çocuklarıyla Okuma ile İlgili Paylaşımlarına İlişkin Düzeyleri	Gruplar arası	14,07	4	3,51	5,34	,00*
	Gruplar içi	74,36	113	,65		
	Toplam	88,44	117			
Çocuklara Okumanın Kazandırdıklarına İlişkin Algı Düzeyleri	Gruplar arası	5,61	4	1,40	1,36	,25
	Gruplar içi	116,09	113	1,02		
	Toplam	121,70	117			

* $p < .05$

Anne-babaların *çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin algı düzeyleri* ile, çocuklarının yılda okudukları kitap sayısı arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir [F(4-113)=2,56, $p > .05$]. Yapılan Tukey Testinde bu farklılığın kaynağı tespit edilememiştir; ancak çocukların yılda okuduğu kitap sayısının anne-babaların çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin algılarında bir farklılık oluşturduğunu göstermektedir. Bir yılda 21 ve üstü sayıda kitap okuyan çocukların aileleri de bu durumdan etkilenenektir. Çocuklar daha fazla kitap okudukça, eve daha fazla kitap getirdikleri takdirde anne-babaların çocuk kitaplarının biçimsel özellikleri konusunda daha fazla fikir sahibi olabilecekleri söylenebilir.

Anne-babaların *çocuk edebiyatı kavramı ile ilgili düşünce düzeyleri* ile, çocukların yılda okudukları kitap sayısı arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir [F(4-113)=1,94, $p > .05$]. Bu durumla ilgili olarak, anne-babaların çocuk edebiyatını takip etmeleri, çocuk kitaplarını okumaları, çocuk edebiyatı ile ilgili akademik çalışmalarını takip etmeleri gibi durumların çocuklarının yılda okuduğu kitap sayısına göre bir farklılık göstermediği şeklinde yorum yapılabilir.

Katılımcıların *çocuklarıyla okuma ile ilgili paylaşımlarına ilişkin düzeyleri* ile bir yılda okudukları kitap sayısında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir [F(4-113)=5,34, $p > .05$]. Buna göre, anne-babaların çocuklarına ninni söylemesi, hikâye, masal anlatması ile çocuklarının yılda okudukları kitap sayısının çok ya da az olması arasında belirgin bir farklılık görülmektedir. Bu farklılığa göre, yılda 16-20 kitap okuyan çocukların anne-babaları yılda 6-10 kitap okuyan çocuklara göre çocuklarıyla okumaya yönelik paylaşımlar konusunda daha olumlu bir algıya sahip oldukları söylenebilir. Yılda 6-10 kitap okuyan çocuklarla 21 ve üstü sayıda kitap okuyan çocukların anne-babalarının da çocuklarıyla okumaya yönelik paylaşımlarda bulunmaları arasında 21 ve üstü kitap okuyan çocukların lehine bir ilişki olduğu görülmüştür. Çok kitap okuyan çocukların anne-babaları da çocuklarıyla okuma ile ilgili daha çok paylaşımda bulunmaktadır şeklinde yorum yapılabilir.

Son olarak, katılımcıların *çocuklara okumanın kazandırdıklarına ilişkin algı düzeyleri* ile çocuklarının bir yılda okudukları kitap sayısı arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$F(4-113)=1,36, p>,05$]. Buna göre, çocuğu bir yılda çok kitap okuyan çocuklarla az kitap okuyan çocukların anne-babalarının okumanın faydaları konusundaki düşünceleri arasında belirgin bir farklılık görülmemiştir şeklinde düşünülebilir.

3. Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada, anne-babaların *“çocuk edebiyatı” kavramına ilişkin alguları* belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesiyle elde edilen sonuçlar şöyledir:

Anne-babaların cinsiyetleri ile çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin algı düzeyleri, çocuk edebiyatı kavramı ile ilgili düşünce düzeyleri, çocuklarıyla okuma ile ilgili paylaşımlarına ilişkin düzeyleri, çocuklara okumanın kazandırdıklarına ilişkin algı düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Çalışmamıza benzer bir konuda Maltepe'nin yapmış olduğu araştırmada da Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme yeterliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin öğrenci görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin daha çok görsel öğelere (özellikle resimlere), basım özelliklerine, yazı karakteri ve punto büyüklüğüne dikkat ettikleri görülmektedir; ancak öğrenciler bu özelliklerin nasıl olması gerektiği konusunda ayrıntılı bilgi sahibi değildir. Öğrencilere göre, çocuğun kitaba ilgi duyması için içerik, dil ve üsluptan çok, görsel öğeler, resimler daha etkilidir. Ayrıca öğretmen adayları, okuma eylemini başlatmada ve bu süreci sıkılmadan tamamlamada görsel öğelerin büyük önem taşıdığına dikkat çekmişlerdir⁷.

Anne-babaların aylık gelir durumları ile çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin algı düzeyleri, çocuk edebiyatı kavramı ile ilgili düşünce düzeyleri, çocuklarıyla okuma ile ilgili paylaşımlarına ilişkin düzeyleri, çocuklara okumanın kazandırdıklarına ilişkin algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Dolayısıyla aylık gelir durumunun çocuk edebiyatı kavramı algısına ilişkin alt boyutların yeterliliğini etkilemediği şeklinde bir yorum yapılabilir.

Anne-Babaların evlerinde kütüphane sahibi olmaları ile çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin algı düzeyleri, çocuk edebiyatı kavramı ile ilgili düşünce düzeyleri, çocuklarıyla okuma ile ilgili paylaşımlarına ilişkin düzeyleri, çocuklara

7 Maltepe, Saadet, “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçebilme Yeterlilikleri”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12, 21, (2009), ss.398-412.

okumanın kazandırdıklarına ilişkin algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Ailelerin çocukları için doğru kitapları seçebilmesi ve onları doğru kitapları okumaya yönlendirebilmeleri için, anne-babaların kendilerini sürekli yenilemeleri gerekmektedir. Bu nedenle de anne-babalar okuma ve araştırma yapmalıdır. Resimli çocuk kitaplarında resimlemenin gereğini kavrayıp, çağdaş bakış açısı kazanmalıdır. Sadece çocuk resimleri konusunda değil, tüm görsel sanatlarla ilgili üretimleri inceleme çabası, anne-babaların estetik yargısını olumlu yönde geliştirebilecektir⁸.

Anne-babaların çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin algı düzeyleri ile çocuklarının bir yılda okudukları kitap sayısı arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bir yılda 21 ve üstü sayıda kitap okuyan çocukların ailelerinin de bu sonuçtan etkilenmesi mümkündür. Kimi zaman çocukların kitaba olan ilgisi anne-babaları etkileyebilir ve aileler, farklı çocuk kitaplarını inceleme şansı bulabilirler. Katılımcıların çocuk edebiyatı kavramı ile ilgili düşünce düzeyleri ile çocukların bir yılda okudukları kitap sayısı arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir; fakat katılımcıların çocuklarıyla okuma ile ilgili paylaşımlarına ilişkin düzeyleri ile bir yılda okudukları kitap sayısı arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Çocukları bir yılda 21 ve üstü ve 16-20 arasında kitap okuyan anne-babaların çocuklarıyla okumaya yönelik paylaşımlarda bulunmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Okuma alışkanlığını kazanmış çocukların anne-babaları da onlarla birlikte kitap okumaya daha fazla vakit ayırmaktadır. Katılımcıların çocuklara okumanın kazandırdıklarına ilişkin algı düzeyleri ile çocuklarının bir yılda okudukları kitap sayısı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Buna göre, anne-babaların okumanın faydalarına ilişkin görüşlerini çocuklarının az ya da çok kitap okuyor olması belirgin bir şekilde etkilememektedir.

Çakmak ve Yılmaz da araştırmalarında, Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulunda okul öncesi eğitimi gören ve bu eğitimin son yılında bulunan altı yaş grubundaki toplam 87 çocuktan 51'ine okuma alışkanlığı kazanmalarına yönelik etkinliklerle ilgili olarak bir anket uygulamış ve çocukların görüşlerini almışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre, ailelerin çocuklarına genellikle haftada birkaç defa kitap okudukları (%64) tespit edilmiştir. Bu durum her dört aileden birinin her gün çocuğuna kitap okuduğunu göstermektedir. Genel olarak ailelerin çocuklarına kitap okuma durumlarına bakıldığında ise araştırmadaki ailelerin büyük çoğunluğunun (%88) çocuklarına haftada en az bir kez kitap okuduğu görülmüştür⁹.

---

8 Kara, Cem, Çocuk Kitabı Seçiminde Resimlemelerle İlgili Olarak Ebeveynin Dikkat Etmesi Gereken Başlıca Unsurlar. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1,1, (2012), ss.225-232.

9 Çakmak, Tolga ve Yılmaz, Bülent, "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığına Hazırlık Durumları Üzerine Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği", Türk Kütüphaneciliği, 23, 3, (2009), ss. 489-509.

Kuran ve Ersözlü'nün sınıf öğretmenlerinin çocuk edebiyatına duydukları ilgiyi ve bu edebiyattan yararlanma durumlarını belirlemek için yaptıkları çalışmanın sonuçlarına göre; öğretmenler çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından farklı olan yönlerinin farkındadır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenler, çocuk edebiyatı ürünlerinden derslerinde nasıl yararlanacakları konusunda bilinçlidir ve özgüven sahibidir. Çok büyük bir kısmı sınıflarında bir kitaplık oluşturma çabası içindedir. Öğrencilerinin evde okuyacakları çocuk edebiyatı ürününün seçimini daha çok öğrencilerine bırakmaktadırlar. Araştırmacılar bu konuda öğretmenlerin daha hassas davranmaları gerektiğine ve öğretmenlerin öğrencilerine evde okuyacakları kitaplar konusunda da yol göstermeleri gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre ise; öğretmenler çocuk edebiyatı ürünlerinden derslerinde nasıl yararlanabilecekleri konusunda bilgilidir ve sınıflarında kitaplık oluşturma konusunda isteklidirler¹⁰. Bizim çalışmamızda sadece 11 ailede kütüphane oluşturulmuşken, 107 aile evinde bir kütüphaneye sahip değildir. Bu durum anne-babaların bu konuya daha çok ilgi göstermeleri gerektiğini düşündürmektedir. Benzer bir çalışma ise Yılmaz tarafından yapılmıştır. Yılmaz'ın yapmış olduğu araştırma Ankara'daki 8 merkez ilçede okuyan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında anne-babaların duyarlılıkları araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, bizim çalışmamızda da görüldüğü gibi, ebeveynler evde bir kitaplık oluşturma konusunda genel olarak duysızdır¹¹.

Erken çocukluk döneminde, çocukların gelişiminde anne-babanın etkisi büyüktür. Çocuğun eğitim sürecinin başladığı yer aile ortamı, ilk eğitim aldıkları kişiler de anne ve babalarıdır. Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren anne ve babasının desteğiyle gelişmektedir. Bu gelişim sadece hayatta kalabilmek için gerekli olan fiziksel gereksinimlerin karşılanması demek değildir. Okul öncesi dönemde, çocuklar çevrelerindeki her şeyi görerek öğrenmektedir. Bu dönemde çocukların karşısındaki belirleyici model ve örnek aldıkları kişiler anne ve babaları olmaktadır¹². Çalışmamızda bu bilgiye yönelik olarak çocukların da aileleri etkileyebileceği yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Bir senede 21 ve üstü sayıda kitap okuyan çocukların anne-babalarının çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin algılarında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Yine çocukları 21 ve üstü sayıda kitap okuyan anne-babaların çocuklarıyla kitap okumaya yönelik paylaşımlarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

10 Kuran, Büyükkavas Şeyma ve Ersözlü, Zehra Nur, "Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk Edebiyatına İlişkin Görüşleri", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6, 1, (2009), ss.1-17.

11 Yılmaz, Bülent, "Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı", Bilgi Dünyası, 5(2), (2004), ss. 115-136.

12 Çakmak ve Yılmaz, a.g.e., ss.493-495.

Öneriler

Genel anlamda ulaşılan sonuçların ışığında şu önerilerde bulunmak mümkündür:

1. Anne ve babaların çocuklarının okumaya karşı ilgilerini daha yakından takip etmeleri için öğretmenler ve anne-babalar işbirliği içinde olabilir.

2. Anne-babaların çocuk edebiyatı ile ilgili yayınları takip edebilmeleri ve bu konuda bilgilenmeleri için, onlara yönelik olarak üniversitelerde ve okullarda sempozyumlar ve çeşitli etkinlikler düzenlenebilir.

3. Çocuk edebiyatını tanıtmaya yönelik kitap fuarlarının daha çok sayıda düzenlenmesi, çocukların ve ebeveynlerin ilgisini çekebilir ve bu da çocukla kitap ilişkisini artırabilir.

4. Okullarda, veli toplantılarında ve ilgili pek çok yerde anne-babalara çocuklarıyla beraber kitap okumaları için özel zaman ayırmaları konusunda özendirici bilgiler verilmesi, bu konuya olan hassasiyetin artmasını sağlayabilir.

5. Son yıllarda çocuklar için hazırlanan kitapların daha ilgi çekici ve onları kitap okumaya özendirici olması, çocuk edebiyatının ayrılmaz bir parçası olan çocuk sinemalarının üretiliyor olması oldukça sevindirici gelişmelerdir; ancak tüm çocukların bu eserlerden faydalanabilmesi için üniversiteler, öğretmenler ve veliler işbirliği içinde çalışabilir.

Kaynakça

- Çakmak, Tolga ve Yılmaz, Bülent, “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığına Hazırlık Durumları Üzerine Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği”, *Türk Kütüphaneciliği*, 23, 3, (2009), ss. 489-509.
- Çıkla, Selçuk, “Tanzimattan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)*. Yıl :9, Sayı: 104-105, (2005), ss.89-107.
- Güleryüz, Hasan, *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2002.
- Kara, Cem, *Çocuk Kitabı Seçiminde Resimlemelerle İlgili Olarak Ebeveynin Dikkat Etmesi Gereken Başlıca Unsurlar*. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1,1, (2012), ss.225-232.
- Karasar, Niyazi, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2012.
- Kuran, Büyükkavas Şeyma ve Ersözlü, Zehra Nur, “Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk Edebiyatına İlişkin Görüşleri”,*Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 1, (2009),ss.1-17.
- Maltepe, Saadet, “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçebilme Yeterlilikleri”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 21, (2009), ss.398-412.
- Nas, Recep, *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa 2002.
- Oğuzkan, Ferhan, *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayınları, Ankara 2006.
- TDK (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Yalçın, Alemdar ve Aytaş, Gıyaseddin, *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.
- Yılmaz, Bülent, “Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı”, *Bilgi Dünyası*, 5(2), (2004), ss. 115-136.